

Хлібина для бандерівця

Богдан Мельничук

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

© Видавництво «Богдан». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

та Тернопільської обласної ради
письменник, редактор, журналіст, краєзнавець

Богдан Мельничук народився 2 серпня 1952 року в с. Молотків Лановецького району Тернопільської області. Заслужений діяч мистецтв України (2008).

Лауреат всеукраїнських літературно-мистецьких премій ім. Іванни Блажкевич (1994), братів Богдана і Левка Лепких (2000), Уласа Самчука (2002), Романа Завадовича (2016; усі м. Тернопіль) літературної премії ім. Ірини Вільде (2008, м. Львів), міжнародних премій: літературної «Сад божественних пісень» ім. Григорія Сковороди (2010, Україна), у галузі україністики Фонду Волянників-Швабінських при фундації УВУ (США, 2011); обласних премій від Олександра Смика «Державницька позиція» (2009), ім. Станіслава Дністрянського (2003) і в галузі культури (номінація «публіцистика», ім. Яро слава Стецька (2011; усі – м. Тернопіль); дипломант 14-го (2010) і лауреат 15-го, 16-го та 19-го (2011, 2012 і 2015) всеукраїнських конкурсів ім. Мирона Утриска (м. Турка Львівської обл.), перша премія у номінації «Квітни, мово наша рідна!» XVI Загальнонаціонального конкурсу «Українська мова – мова єднання» (2015, м. Одеса), дипломант обласного конкурсу ім. Володимира Вихруща (2002, м. Тернопіль) та Всеукраїнського конкурсу гумору і фольклору ім. Павла Глазового (2011, Миколаївська обл.); 2-а премія Першого (2007), спеціальний приз Третього (2009), 3-я премія Четвертого (2010, спільно з Н. Колтун) всеукраїнських конкурсів радіоп'єс «Відродимо забутий жанр» (м. Київ); 2-а і 3-я премії Міжнародного літературного конкурсу «Коронація слова–2010» у номінації «драми» за п'єси «Реквієм для кларнета без оркестру» (спільно з О. Мосійчуком) та «Віщий сон, або Мудрий Іванко» (з В. Фроленковим); дипломант «Коронації слова–2012» у номінації «П'єси для дітей» за твір «На галявині та в підземеллі, або Пригоди гномика Чарлі» (з Г. Шулим), дипломант і

спеціальна відзнака «Коронації слова–2013» у номінаціях «П'єси для дітей» («Чотири чарівні перлини»; з Г. Шулим) та «Пісенна лірика для дітей» («Молитва за сім'ю»); спеціальна відзнака «Коронації слова–2014» у номінації «Пісенна лірика» за кращий твір на військову тематику («Батьку-отамане»); спеціальна відзнака «Коронації слова–2015» за роман «Остання дорога». Лауреат конкурсу «Жіночий щоденник» («Нова Тернопільська газета», 2013). Переможець (1-а премія) міжнародного конкурсу «Жінка в історії» веб-порталу «Жінка-українка» (м. Київ) за нарис «Співачка і цар» (Соломія Крушельницька і Микола II)» (2014). Почесний знак НСЖУ, Почесна відзнака НСПУ (обидві нагороди – 2009); «Золота медаль української журналістики» (2014).

Член Національних спілок журналістів (1980), письменників, краєзнавців України, Наукового товариства ім. Т. Шевченка (всі – 1998). Людина року-2008 у Тернопільській області. Академік Академії соціального управління зі спеціальності «соціальна політика» (2008). Почесний краєзнавець України; почесний член Всеукраїнського товариства «Просвіта»; медаль ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка «Будівничий України» (всі – 2008). Член Шляхетсько-Дворянського зібрання Тернопільщини (2010). Медаль святих Кирила і Мефодія УПЦ КП (2010), державна ювілейна медаль «20 років незалежності України», орден Українського козацтва «Віра» IV-го ступеня (всі – 2011). Почесні відзнаки міського голови Тернополя (2011, 2012). Медаль «Почесна відзнака» НСПУ, лицарський орден «Іван Сірко» III ступеня Українського вільного козацтва, відзнака голови Тернопільської ОДА «Честь і слава Тернопільщини» III ступеня (всі нагороди – 2012 р.).

Грамоти НСПУ (2007), тернопільських облдержадміністрації та обласної ради (2004), ОДА (2008), облради (2007, 2010, 2012), Управління СБУ в Тернопільській області (2010), Федерації

польських організацій в Україні, Тернопільської обласної організації Української асоціації творчої інтелігенції «Світ культури» (обидві – 2011), обласної молодіжної організації Асоціації краєзнавців-енциклопедистів Тернопільщини (2012); подяки Тернопільської обласної ради (2004), обласної організації НПСУ (2011, 2012, 2013, 2014), Бережанської райради і РДА (2012), фестивалю-конкурсу «Казка майого життя» (м. Бережани; 2012, 2013, 2014) ректора ТНЕУ (2015, 2016) та ін.

Закінчив факультет журналістики Львівського державного (нині національний) університету ім. І. Франка (1974). Працював у редакціях Лановецької районної газети, газет «Вільне життя» і «Тернопіль вечірній» (обидві – м. Тернопіль), у Державному архіві Тернопільської області, де разом із його директором Б. Хаварівським започаткував книжкову серію «Корінь і крона», був на громадській роботі. Згодом – головний редактор Тернопільського обласного управління у справах преси та інформації (1989–1993), видавництва Тернопільської академії народного господарства (нині – Тернопільський національний економічний університет) «Економічна думка» (1998–2003), всеукраїнської літературно-мистецької і культурологічної газети «Русалка Дністрова» (м. Тернопіль; від 1992 донині) й журналу «Тернопіль» (від 1994 дотепер; від 2009 виходить під назвою «Літературний Тернопіль»).

У 2003–2009 рр. – заступник голови редакційної колегії першого в Україні регіонального чотиритомного «Тернопільського Енциклопедичного Словника», його головний науковий редактор; 2010–2012 – головний науковий редактор комунального підприємства «Тернопільський обласний інформаційно-туристичний краєзнавчий центр», 2010–2015 – відповідальний секретар редакційної колегії і головний науковий редактор тритомного енциклопедичного видання «Тернопільщина.

Історія міст і сіл»; у 2011–2013 рр. – викладач, голова циклової комісії видавничої справи і редагування Тернопільського коледжу Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» (м. Київ). Від листопада 2013 р. до березня 2014 р. – керівник літературно-драматургічної частини Хмельницького обласного академічного музично-драматичного театру ім. М. Старицького.

Видав понад 40 своїх книг драматургії, прози й поезії, у т. ч. «Вибрані новели» (1999), збірники новел «Професор і бичок Бамбурка» (2002), «Скрипка від старого» (2004), «Яр» (2007), «Портрет зблизька в різних інтер'єрах» (2012), двотомник вибраних новел «Суд без суду» та «Зек, вождь і Гарсія Лорка» (2010), повість «Роксоляна, декан і жлоби» (спільно з Н. Фіалко), документальну повість «Соломія Крушельницька» (обидві – 2011), роман «Кохання до нестями» (2013, спільно із С. Львівською); збірки віршів з паралельним перекладом мовою есперанто (здійснив М. Кривенький) «Крапельни-плюс», «Нові крапельни» (обидві – 2002), а також «Ваша Пресвітлосте, Дамо...» (2005), «Марії» (2006), «Таїна кохання» (2007), «Слова від серця» в 2-х томах (2012), збірники п'єс «Актор і блазні» (2009), «Довга дорога в короткий день», «Реквієм для кларнета без оркестру» (обидва – 2010), «Кава на лезі шаблі» (2011), збірники різножанрових власних текстів, перекладів поезій з різних мов, матеріалів про Б. Мельничука та перекладів російською мовою його віршів: «Дорога до себе» (2012), «Приліт голуба» (2013) й ін.

Автор і співавтор більш як 40 красномовних книжок, у т. ч. «Тернопіль. Що? Де? Як?» (1989), «Біль і пам'ять Молоткова» (1990), «Тарас Шевченко на Тернопільщині» (1990, 1998, 2007), «Шляхами Богдана Хмельницького на Тернопільщині» (1991, 2008), «За рідний край, за нарід свій... УГА на Тернопільщині» (1993), «Шляхами стрілецької слави. Українські Січові Стрільці на Тернопільщині» (1995), «Симон Петлюра і Тернопільщина» (2009),

«Великий українець із Тернопілля. Ярослав Стецько. Життєвий шлях Провідника ОУН» (2010), «Вірна дочка України. Слава Стецько: життєпис у боротьбі», «Іван Франко і Тернопільщина» (обидві – 2011), «Від Маківки до Стрипи. Нариси історії Українського Січового Стрілецтва та Української Галицької Армії» (2010, 2012).

У академічних обласних Тернопільському ім. Т. Шевченка, Львівському ім. Юрія Дрогобича (м. Дрогобич), Коломийському ім. І. Озаркевича, Хмельницькому ім. М. Старицького, Рівненському драматичних театрах, Тернопільському театрі актора і ляльки, Івано-Франківському театрі ляльок ім. М. Підгірянки, народних театрах: «Сузір'я» (м. Тернопіль), Копичинецькому ім. Б. Лепкого, Озернянському Зборівського району, «Дивосвіт» Тернопільської ЗОШ № 22 та інших поставлено понад 40 п'єс й інсценізацій Б. Мельничука. Вистава «Мазепа, гетьман України» (сценічний варіант Б. Мельничука за творами Б. Лепкого, Дніпропетровський обласний музично-драматичний театр ім. Т. Шевченка) нагороджена міжнародною премією ім. П. Орлика (1995). 12 грудня 2010 р. у Тернопільському драмтеатрі ім. Т. Шевченка відбулася прем'єра вистави «Мазепа» за творами Б. Лепкого (інсценізація Б. Мельничука й О. Мосійчука); спектакль відзначений регіональною премією «Галицька Мельпомена» (м. Львів, 2011) і 2-ю премією IV Всеукраїнського театрального фестивалю сценічних першопрочитань «Коломийські представлення» (2012). Також премією «Галицька Мельпомена» нагороджена (2009) вистава Тернопільського театру актора і ляльки за п'єсою Б. Мельничука і В. Лісового «Козацькі вітрила»; цей спектакль відзначений і дипломом Всеукраїнського фестивалю «Лялькова веселка–2010» (м. Запоріжжя). Вистава Коломийського драмтеатру ім. І. Озаркевича «Чарівні пиріжки Червоної Шапочки» за п'єсою Б. Мельничука та С. Львівської нагороджена 2-ю премією II Все-

українського театрального фестивалю «Коломийські представлення» (2010).

Серед вистав за п'єсами Б. Мельничука – «Соломія Крушельницька», «Вісьта-війо!» за мотивами стрілецького гумору, інсценізації творів Р. Завадовича, П. Загребельного, Б. Лепкого, А. Кроніна, В. Тарнавського та ін.

Богдан Мельничук – автор сотень статей, нарисів, рецензій та інших публікацій у ЗМІ. Укладач і редактор більше 600 книжок, у т. ч. творів тернопільських авторів Б. Андрушківа, С. Балея, Олександра та Богдана Барвінських, О. Березовського, З. Биндас, В. Будзиновського, В. Вихруща, О. Волкова, І. Демчишина, П. Ковальчука, В. Кравчука, Н. Крем'янчанки, В. Махна, О. Назарука, І. Пилипця, В. Семеняк, М. Стахіва, Я. Стоцького, В. Тракала, Н. Фіалко, Б. Хижняка. Понад 100 пісень на тексти Б. Мельничука і музику І. Андрухова, М. Балеми, М. Болотного, О. Бурміцького, В. Войнарського, Л. Горлицької, А. Горчинського, Я. Горішнього, Л. Деркача, Я. Злонкевича, О. Зозулі, Ю. Кіцили, Б. Климчука, А. Мельника, Л. Міллера, І. Николайчука, М. Облещука, Ю. Паславського, Л. Попернацького, Б. Петраша, М. Пуляка, В. Сороки, І. Федірка, М. Чорного й інших композиторів видано збірниками «Сад любові» (2009), «Сад любові-2» (2010) та «Козацького роду» (2015), вміщено у книжках «Слова від серця-2» (2012), «Приліт голуба» (2013) і «Перейти на другий берег» (2014); їх співають Б. Бекесевич, Х. Бас, Л. Бутенко, В. Вермінський, І. Вовчак, Є. Вуск, Н. Гаврилюк, А. Гамбаль, С. Гіґа, Л. Горлицька, В. Гуцуляк, С. Дерій, М. Довгальов, В. Дунець, Р. Калин, Є. Квас, А. Клименко, В. Нікуліна, І. Ракочий, В. Свирид, О. Смик, С. Сорочинська, А. Стахнік, В. та М. Теслі, Ю. Футуйма, Т. Шарган, Ю. Шевчук й інші виконавці. Пісенні твори на слова Б. Мельничука відзначені на фестивалях і конкурсах «Пісенний вернісаж» (м. Київ; 2009, 2010, 2011), «Червона калина» (м. Тернопіль; 2009, 2010, 2011,

2013), «Мелодії Підкаменя» (Львівська обл.; 2010, 2011, 2013), «Ліра Гіппократа» (м. Київ; 2010), «Українська родина» (м. Київ; 2010).

Свої літературні твори Б. Мельничук опублікував у журналах «Березіль», «Буковинський журнал», «Дзвін», «Дивосвіт», «Дніпро», «Дошкільнятко», «Жінка», «Золота пектораль», «Київ», «Кур'єр Кривбасу», «Курінь», «Літературний Тернопіль», «Людина і світ», «Освітнянин», «Перевал», «Рада», «Своя музика», «Склянка часу», «Слово і час», «Сова», «Т еатральна бесіда», «Тернопіль», «Тернопільський оглядач», «ТерноТ RAVEL», «Україна», «Українська культура», «Український світ», «Український форум», «Харків», газетах «Літературна Україна», «Українська літературна газета», «Літературний Львів» та ін.; вони розміщені на різних сайтах в інтернеті.

Про життєвий шлях письменника розповідає книга Івана Бандурки «Чотири вежі Богдана Мельничука» (Т., 2002). Також у Тернополі видано бібліографічні покажчики «Богдан Мельничук – письменник, редактор, журналіст, краєзнавець» (т. 1–2009; т. 2–2012).

Мобільний телефон Б. Мельничука: 80672234108.

Із циклу «Обпалені війною»

«ЗА НАШИХ ХЛОПЦІВ НА ВІЙНІ!..»

І в найгірших думках не міг передбачити, що війна, та ще й із фальшивими «братами», захопить рідну землю. А тепер терпів. Терпів оргії ловеласів, крики та «розбірки» п'яних. Хоча знав, що не витерпить. Переситився безсоромністю, кощунством розгульних. І терпець таки увірвався. Сьогодні.

Увечері, після роботи, за звичкою перемикав телевізійні канали. У всіх випусках новин, як і в газетах, що ними торгував на розкладці в універсамі, – про війну на сході України. Його туди не взяли, хоча просив у військкоматі, – афганські поранення та

контузії завадили. А дружина поїхала – волонтером «Народної пам'яті». Є таке об'єднання, котре евакуює зі зони так званої АТО «Вантаж-200». Коли жінка повертається на перепоchinoк додому, то розповідає про таке, якого і в Афгані не бачив. Каже, що в їхній бригаді витримують тільки старші люди. І навіть їй, хірургові з багаторічним стажем, яка, здавалося, звикла до крові, страшенно важко. Бо ж волонтери у протигазах та спеціальних комбінезонах, з оранжевими жилетами зверху, знаходять не лише трупи, що лежать по кілька тижнів, а й частини загинувших людей – то руку, то ногу, то голову. В касці й без неї. Все це у спеціальних мішках везуть на батьківщину полеглих, щоб рідні могли поплакати над могилою.

Там – війна, там на полях – обгоріла техніка і те, що залишилося від наших хлопців. Деякі останки прикопані, деякі скинуті в братську могилу, а більшість місяць чи й довше лежать у соняшнику або в придорожній лісосмузі, посічені «Градами».

А тут, от за тим будинком, щонаочі п'яна гульня. Під'їжджають відкуплені від війни «крутелики» на дорогих «тачках», з них випурхують, хихикаючи, розмальовані дівичі в ледь ширших від солдатського ремня спідничках, сяють ілюмінацією вікна. А всередині гримить танцювальна музика, корчиться на підмостках якась нібито співачка, плямкаючи наквацяним помадою ротом у такт фонограмі, вигецкують пари.

Забава! Забава. Забава аж до рання. Столи вгинаються. «Бухла» і «хавчика» – на тисячі девальвованої національної. А в цей час наші хлопці гинуть на війні. Найкращі гинуть. І бабця із сусіднього під'їзду останні гривні віддала на допомогу тим, які воюють, а тепер живе тільки на розмочених у воді з-під крана сухарях, щоб дотягнути до пенсії.

Ось і вже стемнілі вікна нічного клубу. Тільки мерехтить різнобарвними літерами назва – «Європесць». Еге ж, дочекаєшся помічі від ситої Європи, вони переживають за свій бізнес, так

переплутаний з російським, як щупальці спрутів. А війна на землях наших ще й прибуток дає закордонним обіцяльникам, бо ж українці переводять гроші в їхні банки. І ті кошти з надлишком перекривають втрати від сміхотворних санкцій. Та й наймитів і наймичок – дешевої робочої сили – з України побільшало. Вимушено повертають голоблі з Росії в Європу, можна і на цих бідолах нажитися. Зрештою, так було завжди: простолюд чубиться, а пани тішаться. І чужі, і свої.

«Зараз і я потішуся, – пробурмотів. – Бо терпіти таке – несила». Підійшовши до «чорного» входу, озирнувся і дістав заховану в стару сумку, щоб випадковий патруль не запримітив, каністру з бензином. Відгвинтив пробку. Літр чи два пального вилив на двері, а майже все – крізь відчинену квартиру в підвал, де, як вистежив раніше, хазяї «Європейця» облаштували склад алкогольних напоїв. Перед тим опустил туди кілька саморобних вибухових пристроїв – згодивсь афганський досвід. Рештою бензину полив стежинку, щоби встигнути відійти на безпечну відстань.

Клацнув запальничкою. Вогник пострибав до дверей, пірнув у підвал. Там гримнуло так, що в нічному клубі повилітали шиби. Загоготіло полум'я. «А тепер на моєму бенкеті потанцюєте, – задоволено гмикнув сам до себе. – А тост такий: «За наших хлопців на війні!» Зітхнув. Але на серці стало легше. Немов виконав дуже важливий обов'язок.

Усміхнувшись, припалив од запальнички цигарку. Затягнувся і пішов до найближчого опорного пункту міліції – зізнаватися в скоєному.

СКЕЛЯ

Прокинувшись і ще отямлюючись, Орест зрозумів, що сон, з якого тільки-но виринув, – віщий. Але що він означає?

А приснилася Орестові скеля. Схожа на ті, які він солдатиком армії покійного СРСР тридцять років тому бачив в одній із

африканських країн. Тільки ця скеля була тут, в Україні. І стояла вона не в громадді гір, а посеред моря крові. Посеред червоного моря. І ця кров прибувала, загрожуючи затопити всю його сім'ю.

Дружину, сина, невістку і двійко внуків. Рятуючись, усі вони піднімалися по скелі, хапаючись за виступи каміння. А найбільше – за мотузку, один з кінців якої був у нього, а інший губився в кривавому морі.

Він, Орест, піднімався першим. Вибирав, на який камінь поставити ногу, щоб опора була надійною, за яку тріщину схопитися правою рукою, бо з лівої не випускав мотузку, що стала рятівною для всієї родини. Відчував, що сили залишають його, але вершина була вже близько. Та дотягнутися рукою до неї не зміг. Зате накинув на шпиль петлю мотузки.

Руки зімліли, ноги підкосилися. Ще зміг відштовхнутися ними від скелі. Інакше, падаючи, збив би всю сім'ю, яка трималася за мотузку.

Дружину. Сина. Невістку. І двоє внуків.

Вони вижили. Завдяки йому. А він? А він прокинувся ще до того, як упав зі скелі.

Що означає цей пророчий сон?

І враз Орестові відкрилася істина. Став зрозумілим сенс нічного видіння.

Поспіхом почав одягатися.

...Світало, коли черговий військкомату, відгукнувшись на дзвінок Ореста, відчинив двері.

– Запишіть мене добровольцем на схід України. Замість сина, який має прийти сюди, до вас. З мене там користі буде більше, ніж з нього, бо він і не нюхав пороху. То нічого, що я в літах, очі ще добре бачать, руки не тремтять. А БМП я в армії навчився водити. І з гранатометом та іншою зброєю не забув, як обходитися.

Затягнувшись цигаркою, назвав своє ім'я та прізвище й додав:

– Запишіть і псевдо: «Скеля». Готовий їхати хоч зараз...

У спідній кишені бушлата намацав світлину. Витягнув її, поглянув на рідні обличчя.

Дружина. Син. Невістка. І двоє внуків.

ЯСОН І ЯСОЧКА

Легендарному Ясонові з давньогрецького міфу, щоб роздобути золоте руно, довелося очолити плавання п'ятдесяти аргонавтів і дорогою в Колхиду, країну на чорноморському узбережжі Кавказу, пережити багато пригод. Нашому Ясонові, щоб досягти мети, достатньо було повернутися на свою вулицю. Але він цього не знав, допоки не втрутилася її величність Доля...

Заледве розплющивши очі після складної операції, хлопець побачив над собою знайоме обличчя. Ямочки на щоках, русві кучерики, що вибилися з-під медсестринської шапочки. «Ввижається? Марення після наркозу?» Ні, красуня всміхнулася, нахилилася ще ближче, і він ніби крізь вату почув:

– Усе буде гаразд, Ясоне!.. Поранення важке, але лікарі сотворили диво. Ти житимеш, неодмінно житимеш, і я допоможу тобі стати на ноги...

Він ледь хитнув головою на знак згоди – говорити ще не міг і знову заплющив очі.

З-під повіки скотилася сльозинка. Дівчина легенько витерла і її, і рясний піт на чолі хлопця.

– Ясочко... – ледь чутно прошепотів пересохлими губами.

...То було в якомусь із молодших класів. Сива, як голубка, вчителька захоплено розповідала про корабель «Арго» та грецьких мореплавців, які перед Троянською війною вирушили за золотою вовною чудесного барана, що висіла в священному гаї, котрий охороняв дракон. Помітивши, що Арсен слухає не уважно (а його після вчорашнього футболу боліла нога), наприкінці уроку запитала хлопчика, як звати того, хто очолював аргонавтів. Стоячи на одній

нозі, бо друга розпухла, малий силувався згадати те, що пролетіло мимо вух. Йому почали підказувати: «Ясон! Ясон!» Не розчувши, він ляпнув «Ясен». Клас вибухнув реготом, не втрималася від сміху й учителька, а до Арсена наче прилипло – Ясон. По-іншому його вже й не називали.

Тож коли записався добровольцем у зону так званої АТО, псевдо не довелося придумувати. Тим більше – таке оригінальне. Знав поміж вояків кількох «Батів», «Сивих», «Громів», а «Ясон» був лише він.

• • •

Далі — у повній книжці «Хлібина для бандерівця».

nashaknyga.com.ua